

zal strafbaar zijn door het helsche vuur," is de zin der woorden ook dan nog niet geheel duidelijk, als wij door de Kantteekenaars onderricht worden, dat „Raka een Syrisch smaadwoord is en beteekent zooveel als ijdel- of slechthoofd." Wel is waar, is deze beteekenis van ῥαχᾶ de alleenlijk juiste. Het woord komt in den vorm רִקָא dikwijls genoeg in den Talmud <sup>1)</sup> voor, en de klinker *a* in de eerste lettergreep, dien wij in Matth. 5 vinden, en die zoo vaak bij de afleiding des woords in de war bracht, in de plaats van *e*, zal door de wijze, op welke in Karaitische handschriften de punten aan de medeklinkers toegevoegd worden <sup>2)</sup> althans bestaanbaar geacht worden ook in dit woord. Maar hoe is de klimax te vinden in de woorden: toornen, ijdelhoofd noemen en dwaas heeten? De moeilijkheid, die hierin schuilt, verdwijnt eerst dan, als wij erkennen, dat in dit vers twee Aramaïsmen voorkomen. Ten eerste het echt Arameesche woord רִקָא, en ten tweede het reeds vroeger in de Arameesche landtaal overgenomen Grieksche woord *μωρέ*, hetwelk nu in een Griekschen samenhang van woorden terugkeert, maar desniettemin den zin, die op Palestijnschen bodem er aan gehecht was, bewaart. Aan het vreemde Grieksche woord was in het Arameesch eene sterkere en scherpere beteekenis gegeven, dan er in het Grieksch zelf aan gehecht werd, en, bij de vertaling in hedendaagsche talen, zouden of beide de woorden ῥαχᾶ en *μωρέ* onvertaald moeten blijven of beide vertaald moeten worden, en dan zóó, dat *μωρέ* door een woord van veel sterkere beteekenis worde uitgedrukt dan ῥαχᾶ <sup>3)</sup>.

Ook de woorden *σοβανᾶς* — קֹרְבָן, קִרְבָּנָא, σάτον — סָאָה, סָאָתָא, σίμερᾶ — שְׁכָרָא, πᾶσχα — פֶּסַחָא <sup>4)</sup>, μαμωνᾶς —

<sup>1)</sup> Men vergel. de Horae Hebr. et Talm. van Lighfoot; Wünsche ad loc.

<sup>2)</sup> Vergel. Neubauer t. a. p. pag. 55 noot 5.

<sup>3)</sup> De nieuwe Engelsche Vertaling van het N. T. van 1881 heeft ῥαχᾶ in den tekst niet vertaald, wel „μωρέ, door „thou fool,” hierbij als kantteekening voegend: „Or, Moreh, a Hebrew expression of condemnation.”

<sup>4)</sup> In het Hebreeuwsch heet dit woord פֶּסַח; „de klinker *a* in de eerste lettergreep moet aan de oud-Arameesche uitspraak eigen zijn: Chald.